

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 10 Sayı: 49 Volume: 10 Issue: 49

Nisan 2017 April 2017

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

KÜRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİNDE TURİZMİN ROLÜ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ THE ROLE OF TOURISM IN GLOBAL SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS: THE EXAMPLE OF TURKEY

Hilmi AR*
Sabriye ÇELİK UĞUZ**

Öz

Sürdürülebilir kalkınma, küresel açıdan ekonomik, çevresel ve toplumsal boyutlarıyla “mikro etkiden makro etkiye” uyumlu olarak dünyaya sağlıklı bir değişim-gelişim evresi yaşatmayı temel almaktadır. Birleşmiş Milletler (BM) de bu doğrultuda uluslararası iş ve fikir birliği noktasında ortak kararlarla ortak hedeflere yürüme anlayışıyla küresel sürdürülebilir kalkınma ortamında etkin bir rol üstlenmektedir. Bu kapsamda 25-27 Eylül tarihlerinde New York’ta gerçekleşen BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi 2015 dâhilinde BM’ye üye olan 193 ülke tarafından kabul edilen “Dünyamızı Dönüştürmek: 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi” anlaşmasında 17 küresel sürdürülebilir kalkınma hedefi yer almaktadır. Çalışmada, BM üye ülkelerin üzerinde mutabık olduğu 17 küresel sürdürülebilir kalkınma hedefi turizm açısından detaylı bir şekilde incelenip, Türkiye’de turizmin ilgili hedeflere katkısı sayısal verilerle ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Kalkınma, Turizm, Türkiye.

Abstract

Sustainable development grounds on global approach with economic, environmental and social aspects “from micro effect to the macro effect” compatibly actualise change-progress phase. In this regard, United Nations (UN) with co-desicions and common goals in global sustainable development on the point of international cooperation and consensus, play an important part in creating right environment for global sustainable development. In this context, between 25th and 27th of September at New York, United Nations Sustainable Development Summit 2015 came true. At this summit, 193 member Country of UN accepted agreement of “Transforming Our World: 2030 Sustainable Development Agenda” which mainly consists of 17 global sustainable development goals. In this study, 17 sustainable development goals which affirmed by 193 UN Countries are examined on account of tourism and contribution of tourism in Turkey to these goals is also revealed by numeric data.

Keyw ords: Sustainable Development, Tourism, Turkey.

1. Giriş

Sürdürülebilir kalkınma dünyada yaşanan sosyo-ekonomik, kültürel ve çevresel sorunları ortadan kaldırmayı hedeflerken sorunsuzluğun devamını öngörür. Sürdürülebilir kalkınmanın sürer bir şekilde gerçekleşmesi için tespit edilen sorunların bilinirliğinin artırılması ve sorunlar üzerine doğru stratejiler geliştirmek gerekmektedir. Dolayısıyla tespit edilen sıkıntıları yaşayan toplumlar açısından yerelden küresele bir farkındalık oluşması oldukça önemlidir. Sürdürülebilir kalkınmanın önündeki engelleri kaldırabilmek insanlık erdeminin etrafında kümelenerek ortak adımlar atmakla mümkün olabilir. Buradan hareketle BM için 1987 Bruthland raporundan bu yana hayati bir gündem teşkil eden sürdürülebilir kalkınma konsepti 2015 yılı Eylül ayında gerçekleşen BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi’nde 193 üye ülkenin de onayladığı 17 Küresel Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi ile “küresel bir gündem” haline gelmiştir. 2030 yılına kadar dünya üzerinde eşitsizlik ve çevresel problem olarak tanımlanabilecek sorunları ortadan kaldırarak sürdürülebilir bir gelecek inşa etmek amacıyla belirlenen küresel hedefler çözüm üretme ve yol gösterme açısından küresel bir rehber olarak görülmektedir. Bu küresel rehber doğrultusunda sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesine katkı sağlayacak en önemli sektörlerden birisi de “sürdürülebilirliğe bağımlı” olan turizm sektörüdür. Öyle ki, Doğal ve kültürel değerlerin korunmasına ve geliştirilmesine “turistik çekiciliklerin” sürerliği için ihtiyaç duyan turizm sektörü aynı zamanda gelişmiş ülkeler kadar gelişmekte olan ülkelerin de ekonomilerine istihdam yaratma ve gelir oluşturma bakımından hatırı sayılır katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, turizmin gelişmiş olduğu destinasyonlarda yaşam kalitesinin de arttığı bilinmektedir. Bu duruma Türkiye açısından bakıldığında da benzer bir tabloyla karşılaşılmaktadır. Dolayısıyla tüm bunlardan hareketle çalışmada, öncelikle BM Küresel Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve bu hedeflerin altında yatan sebeplerin tespiti için BM Kalkınma Programı (undp.org) sitesinde yer alan istatistiksel açıklamaların çevirisi gerçekleştirilmiştir. Buna ek olarak Türkiye turizminin ilgili hedeflere

* Arş. Gör., Kırklareli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Bölümü.

** Yrd. Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Burhaniye Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Bölümü.

katkısının ortaya konabilmesi amacıyla BM Dünya Turizm Örgütü 2015 Raporu, BM Kalkınma Programı Türkiye web sitesi (tr.undp.org) ve Akdeniz Turistik Otelciler Birliği(AKTOB) 2014 Yurtiçi Seyahat Pazarı Raporu incelenmiştir. Söz konusu raporlarda sürdürülebilir kalkınma hakkında Türkiye'ye ilişkin fikir verici ve durum tespiti yapmaya yarayabilecek istatistiklere çalışmada yer verilmiştir. Sürdürülebilir kalkınmaya Türkiye'nin ve Türkiye turizminin katkısı konuya ilişkin veri ve istatistikler ışığında tartışılmıştır.

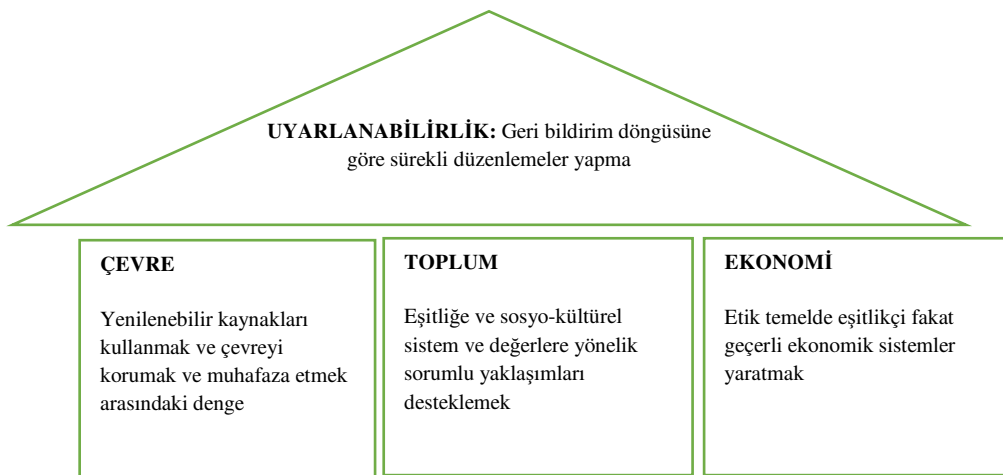
2. Sürdürülebilir Kalkınma

Sürdürülebilirlik, yaşam kalitesini düşürmeden, düşünce tarzında değişiklik gerektiren bir kavram ortaya koymaktadır. Bu değişikliğin özü, tüketim toplumu olmaktan sıyrılıp, evrensel açıdan dayanışma içinde olan, çevresel yönetim, toplumsal sorumluluklar ve ekonomik çözümleri hedeflemektedir (Özmehmet, 2012: 3). Bu doğrultuda gelişen sürdürülebilir kalkınma konsepti küresel bağlantılara ilişkin artan farkındalığın, sosyal ve ekonomik sorunların, artan çevresel sorunların, insanlığın eşitsizlik ve sağlıklı bir gelecek ile ilgili kaygılarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Bazyar, 2014: 41). BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun 1987'de yayınladığı "Ortak Geleceğimiz" adlı Brundthland raporu olarak da bilinen raporda "çok boyutlu bir tema" olarak ortaya çıkan sürdürülebilir kalkınma kavramı, ilgili raporda "bugünün gerekliliklerini, gelecek nesillerin kendi gereksinimlerini karşılama olanaklarını riske atmadan yerine getiren bir kalkınma şekli" olarak tanımlandıktan sonra herkesin gündeminde öncelikli bir yer edinmiştir (Bodosca ve Diaconescu, 2015: 230). Brundthland Raporu'nda çevrenin korunması ile kalkınma arasındaki ilişki vurgulanırken değişime ve yeni küresel bir etik anlayışına duyulan ihtiyacın günümüz insan kaynağı, teknolojisi ve kaynakları ile karşılanabileceğine değinilmiştir (Çakılcıoğlu, 2013).

1992 yılında Rio de Janeiro'da gerçekleşen BM Kalkınma ve Çevre Konferansı'nda "kalkınma" kavramı tartışmaların en kritik konusu olmuştur. Kalkınma kavramının bu denli tartışılması ve önemsenmesinin ardında yer alan birkaç önemli nüans ise çevresel ve ekolojik problemleri çözmeye yaşanan zorluk, doğayı koruma kaygısı, yoksulluk ve üçüncü dünya ülkelerinin mahrumiyetleri olarak sıralanabilir (Bazyar, 2014: 41).

Sürdürülebilir kalkınma insanlığın karşılaştığı çevresel, ekonomik ve sosyal problemlere çözüm arayan politik, hukuksal ve ekonomik çeşitli girişimleri güdülemede kullanılmaktadır (Bebbington, 2000: 3). Sürdürülebilir kalkınma bir değişim sürecidir. Bu değişim süreci içerisinde kaynakların kullanımı, teknolojik gelişim doğrultusunun belirlenmesi ve kurumsal değişiklikler, uyumlu bir şekilde insanlığın bugünkü ve gelecekteki ihtiyaç ve beklentilerini karşılama potansiyelini zenginleştirici olmalıdır (Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu [WCED], 1987: 75).

Sürdürülebilir kalkınmada girişimcinin kısa süreçte kar elde etmesi odak nokta olmamalı, tam aksine uzun süreçte topluma maliyeti (zararı) ne olabildiği düşünerek ekonomik faaliyet göstermek öncelik olmalıdır (Glavan, 2003). Gerçekleştirilecek ekonomik faaliyetin gerçekleştirildiği toplumun ona ne derecede ve ne şekilde ihtiyaç duyduğu iyi bilinmelidir. Bu yolla kalkınmanın girişim planlamasına yönelik boyutu doğru uygulanmış olur.

Şekil 1: Sürdürülebilir Kalkınmanın Yapı Taşları
(Kaynak –Plessis, 2010: 379)

Şekil 1'de görüldüğü üzere sürdürülebilir kalkınma çevresel dengiyi korurken eşitlikçi ekonomik sistemler oluşturur ve toplumsal değerlere hassas yaklaşımı destekleme yoluyla sürekli gelişim süreci içerisinde olarak dönütler vasıtasıyla düzenlemeler yapmayı temel almaktadır. Sürdürülebilir kalkınma tanımlaması ile ilgili fikir birliği eksikliği mevcutken, yine de sürdürülebilir kalkınmada rehber olarak kullanılacak yaygın olarak kabul edilen belli başlı ilkeler bulunmaktadır. Bu ilkeler çevresel, ekonomik

ve sosyal sürdürülebilirlik olarak üç temelde sütunda gruplandırılabilir. Söz konusu bu üç ilkenin üzerinde yer alan "birleştirici" ise sürdürülebilir kalkınmanın sürekli bir dinamik denge süreci olduğuna dikkat çeken dördüncü ilke olan uyulanabilirliktir (Plessis, 2010: 379).

3. Sürdürülebilir Kalkınma ve Turizm İlişkisi

Küreselleşmenin ortaya çıkardığı ekonomik yapıdaki gelişmeler, yeni ekonomide bilgi ve hizmetin ön planda olduğu müşteri merkezli hizmet ağırlıklı sektörlerin önemini artırmıştır. Bunlar arasında turizm sektörü de yer almaktadır. Turizm sektörü; hem talep yönüyle hem de arz yönüyle müşteri merkezli hizmet sektörlerinin başında gelmektedir (Bağdat, 2007: 39). Dünya geneline bakıldığı zaman, turizm geliştirmekte olan ülkelerin %83'ünün en önemli ihracat gelirini oluşturmaktadır (Bahar ve Bozkurt, 2010: 256). BM Dünya Turizm Örgütü 2015 Turizm Raporuna göre dünyada gayri safi milli gelirin %9'unu turizmden elde edilen gelir oluşturmaktadır. Ayrıca turizmin yaratmış olduğu direkt, dolaylı ve uyarılmış istihdam da dikkate alındığında dünya üzerinde her on bir işten biri turizm ile ilişkilidir. Bunun yanı sıra 1.5 trilyon dolarlık bir ihracat hacmiyle dünya ihracatının %6'sını kapsayan turizm sektörü hizmet ihracatında ise %30'luk bir paya sahiptir. Buradan hareketle turizm sektörünün dünya ekonomisine ve iş hayatına katkıları bakımından olmazsa olmaz bir konumda bulunduğu söylenebilir. Öyle ki, turizm dünyadaki birçok ekonomide kalkınmanın lokomotifi olduğunu ispat etmiş bir sektördür. Turizm uzak bölgelerin sürdürülebilir kalkınmasına yardımcı olurken gelir ve istihdam yaratır (Mirsanjari, 2012: 89). BM Dünya Turizm Örgütü 2015 Turizm Raporuna göre 1980 yılında geliştirmekte olan ülkelerin turizmden aldıkları pazar payı %30 civarındayken 2014 yılında bu oran %45'e yükselmiştir. 2030 yılına kadar bu oranın %57'ye tırmanması beklenmektedir. BM Dünya Turizm Örgütü 2014 yılı verilerine bakıldığında ülkeler bazında gelişmiş ekonomiler turizm pazarının %54,7'sine sahipken geliştirmekte olan ekonomiler ise pazarın %45,3'üne sahiptir. Dolayısıyla görülmektedir ki turizm pazarından gelişmiş ülkeler kadar geliştirmekte olan ülkeler de ekonomik açıdan oldukça faydalanmaktadır.

Turizmin topluma etkileri genellikle ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel olarak sınıflandırılır. Yerel halk temelinde ekonomiye ilişkin turizm etkileri istihdam olanakları, ekonomik gelişim, yaşam standardının artması, altyapı gelişimi gibi pozitif etkilerin yanı sıra enflasyon, ekonomik istikrarsızlık, sezonluk geçici istihdam, vergi yükü, gibi negatif etkiler de barındırmaktadır. Turizmin kalkınmasının yerel halkın sosyal ve kültürel yaşamına pozitif sosyo-kültürel etkileri kültürlerarası anlayışı, yaşam kalitesinde artışı, toplumsal övünmeyi ve geleneksel uygulamaların yeniden güçlenmesini kapsamaktadır. Sosyo-kültürel negatif etkiler ise suç oranı ve toplumsal gerginliğin artması, otantiklik kaybı, yerel halkın tutumunun kötüleşmesi olabilmektedir. Turizmin çevresel etkileri ise genellikle tarihi yapıların ve anıtların korunması, bölgenin görünümünün güzelleştirilmesi gibi olumlu bir temada gerçekleşmekteyken negatif etkiler olarak hava, toprak, su ve gürültü kirliliği, trafik ve park sorunu, doğal kaynakların tüketilmesi de söz konusu olabilmektedir (Long, 2012: 29). Turizmde kalkınmanın önemli bileşenlerinden biri de kültürdür; öyle ki, kültür ve turizm ikilisinden biri olmadığında diğerini düşünmek oldukça güçtür. Ekonomik kalkınmada kültürün ve turizmin rolü yadsınamaz bir konumdayken, bu rol sosyal iyileşme ve temel insani özgürlükler ve haklar, seyahat ve kültürel takas sayesinde diğer sektörlerle örnek teşkil eden zenginleşmiş bir hal alır. Bu yolla turizm, ekonomik amaçların ötesinde insani kalkınmaya taşan bir rol edinmiş olur (BM Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü [UNESCO], 2006: 16). Deneyim, eğitim ve eğlendirme yoluyla turizm insanlık için entelektüel, duygusal ve manevi açıdan kazandırdığı anlam ve anlayış açısından bir özgürleşme aracı olabilir. Turizmi küresel ticaretin ve ekonomi gelişimin daha mekanik biçimlerinden ayıran şey tümüyle hareketli bir yapıda olması ve insanların karşılıklı yer değiştirmesidir (UNESCO, 2006: 23).

Turizm ve sürdürülebilir kalkınma arasındaki yakın ilişkiyi meydana getiren faktör, turizm sektöründe diğer sektörlerin aksine tüketicinin (turistin) üretici ve ürüne doğru seyahat etmesidir. Bu faktör turizm ile sürdürülebilir kalkınma arasındaki ilişkide aşağıda yer alan üç eşsiz boyutun ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Birleşmiş Milletler Çevre Programı [UNEP], 2005: 10):

- Etkileşim: Hizmet sektörü olarak turizm, doğası gereği yeni yerler görme deneyimi yaşatmayı temel almaktadır. Dolayısıyla bu durum ziyaretçiler, ev sahibi toplumlar ve onların yerel ortamı arasında gerek direkt gerekse dolaylı olarak önemli oranda etkileşimi beraberinde getirmektedir.
- Farkındalık: Turizm uluslar ve kültürler arası farklılıklara olduğu kadar çevresel sorunlar konusunda da insanları daha bilinçli olmaya yöneltir. Öyle ki, bu durum insanları yalnızca seyahatleri süresince değil hayat boyu sürdürülebilirlik hususlarına ilişkin kaygı ve tavır bakımından etkileyebilir.
- Bağımlılık: Turizm hareketliliği çoğunlukla ziyaretçilerin temiz ve bozulmamış doğayı, etkileyici doğal alanları, otantik tarihi ve kültürel gelenekleri ve iyi ilişki kurabilecekleri misafirperver

toplumları deneyimleme arayışı temelinde gerçekleşir. Söz konusu bu yakın ve direkt ilişki duygusal bir durum yarattığından turizm sürdürülebilir kalkınmaya hem zarar verebilir hem de oldukça pozitif katkı yapabilir konumdadır.

Literatürde resmi olarak “Sürdürülebilir kalkınma” kavramından daha önce “Sürdürülebilir turizm” kavramı kullanılmıştır (Hardy vd., 2002). Dolayısıyla sürdürülebilirliği önemseyen ve buna ihtiyaç duyan bir sektör olarak turizm sağladığı sosyo-ekonomik ve kültürel katkılar ile kalkınmaya anlam katmaktadır.

Muhanna (2006) turizm sektörünün sürdürülebilirliği ideal biçimde benimsemeye en uygun sektör olduğuna dikkat çekmektedir. Bu durumun gerekçelerini ise şöyle açıklamaktadır:

- Turizm, ulaşım dışında yenilenebilir olmayan kaynak tüketmez.
- Bir toplumun kaynakları, kültürü, gelenekleri vs. turizmin çekirdek kaynaklarını oluşturur.
- Turizm hem kültürel hem doğal kaynaklardan yararlanır, ancak bu süreçte müsrif olmayan bir tavır takınır ve bu kaynakların yenilenebilir kılar.
- Turizm dünyanın uzak toplumlarına da mümkün olan birkaç ekonomik fırsattan biridir.
- Turizm yoksulluğu azaltma açısından reel olanaklar sağlar, sosyal açıdan dezavantajlı kişiler için istihdam yaratır, bölgesel kalkınmayı teşvik eder.
- Kültürlerin ve geleneklerin tekrar canlanmasını sağlar.
- Turizm doğal ve kültürel değerlerin korunmasına yönelik ekonomik bir teşvik sağlar.
- Turizm insanlar arası anlayışı ve küresel bilinci destekler.

Sürdürülebilir kalkınma konsepti sürdürülebilir turizm ile ortak odağa sahip olmasına rağmen iki kavramında turizm ekseninde kendilerine ait gündemleri bulunmaktadır (Wall, 1997). Tablo 2’de sürdürülebilir kalkınmayı oluşturan maddi ve manevi temelde değiştiği hususlara yer verilmektedir.

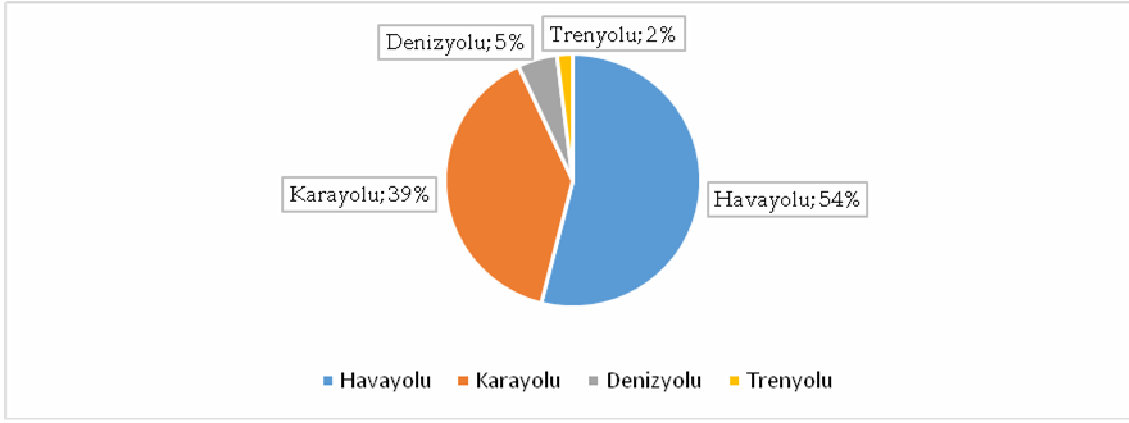
Tablo 2. Sürdürülebilir Kalkınmanın Maddi ve Manevi Karakteristikleri

MADDİ	MANEVİ
-gelecek nesiller için fırsatlar geliştirmek -yaşam koşullarını iyileştirmek -yenilenebilir doğal kaynakları belirli bir seviyede tutmak -çevresel faktörleri onarmak	-kültürel mirası korumak -gelecek için yaratıcı yetenekler geliştirmek

(Kaynak –Bulin ve Calaretu, 2012: 59)

Sürdürülebilir kalkınma turizm sayesinde toplumsal bilince yerleşebilir. Turizm amaçlı kültürel ve doğal kaynakların korunması, ekolojik dengenin korunması, gelecek nesillerin de bu kaynaklardan yararlanmasını sağlayacaktır (Yavuz ve Zığındere, 2000: 334). Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı, turizm sektörü genelde doğal çevre, tarih ve kültürel miras ile ilgili aktiviteler ve turistik çekiciliklere dayalı olduğundan turizm açısından oldukça önemlidir. Dolayısıyla çevresel planlama ve taşıma kapasitesine ilişkin analizler, turizmden kaynaklanan çevresel ve sosyokültürel problemleri engellemede etkin tekniklerdir (Steck, 1999: 2). Turizm yerel toplumlara sağladığı ekonomik ve sosyal faydanın yanı sıra çevrenin korunması için destek oluşturma ve farkındalık yaratma bakımından da oldukça özel bir konumdadır. Turizm sektöründe ekonomik kalkınma ve çevre korunması karşıt güçler olarak görülmemelidir. Turizm ile ilgili stratejik politikalar ve eylemler turizm maliyetini düşürürken sağlanan faydayı arttırmaya yönelik olmalıdır (Birleşmiş Milletler Çevre Programı [UNEP], 2005: 2). Sürdürülebilir kalkınma gündem yarattığından bu yana gelişmekte olan birçok ülke, sürdürülebilir kalkınma girişimlerini uygulayarak yaşam koşullarını iyileştirmeye ve çevreyi korumaya çalışmaktadır. En yaygın girişimler ise korunmuş alanlar oluşturmayı ve turizm gelişimini içermektedir. Söz konusu girişimlerde organik tarım, sürdürülebilir şehir planlaması ve yenilenebilir kaynak kullanımı oldukça önemlidir (BM Çevre Programı [UNEP], 2010).

Sürdürülebilir kalkınma konseptinin artan popüleritesi ve kalkınmanın sektörel olarak tanımlanmaya duyduğu ihtiyaç, sürdürülebilir turizm ve eko-turizmi gündeme getirmiştir. Ancak bu yaklaşım turizmin küresel doğasını, ekonomik, ekolojik ve sosyal sonuçlarını arka plana atmaya neden olmamalıdır (Pforr, 2010: 69). Ekoturizm, doğal alanlarda gerçekleşen, çevreyi önemseyip geliştiren bir sürdürülebilir turizm sistemi olarak sürdürülebilirlik hedeflerini turizm yoluyla gerçekleştirme açısından oldukça işlevli bir yaklaşımdır. Dolayısıyla ekoturizm, turizm sistemi için uzun ve zorlu bir süreç olan sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesine sürecine destek olmaktadır (Hall ve Lew, 1998).

Şekil 2. Yabancı Turist Gelişlerinde Ulaşım Aracı Tercihleri
(Kaynak –UNWTO Tourism Highlights 2015 Edition)

Yabancı turist gelişlerinde ulaşım aracı tercihlerini gösteren Şekil 1'e bakıldığında havayolu %54 oranda tercih edilirken karayolu %39 oranda kullanılmaktadır. Denizyolu %5 ve trenyolu ise %2 oranda kalmış olup, fazla ilgi görmemektedir. Buradan hareketle uluslararası kitlesel yer değiştirme hareketinin turizm sektörünün kalbi olduğu düşünüldüğünde çevreye zararlı gaz salınımı ve kapasite kullanımı açısından karayolu taşıtlarına oranla daha masum olduğu bilinen havayolu, denizyolu ve trenyolunun turist gelişlerinde daha fazla tercih edildiği görülmektedir. Dolayısıyla ulaşım sürecinde çevreye verilen zararın, turizmin sektörel açıdan sosyo-ekonomik olarak dünyaya sağladığı getiriler göz önünde bulundurulduğunda minimal düzeyde olduğu düşünülebilir.

4. Küresel Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve Turizm Alanındaki Uygulamalar

4.1. BM 2030 Küresel Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

New York'taki BM Genel Merkezinde 25-27 Eylül tarihlerinde gerçekleştirilen BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinde 2030 Küresel Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri 193 ülkenin imzası ile kabul edilmiştir. Bu yeni gündemin insanlar, evren ve refah için bir eylem planı olmasının yanı sıra aynı zamanda özgürlük anlayışı içerisinde dünya barışını güçlendirmeyi hedeflemektedir. Yoksulluğun tümüyle ortadan kaldırılması sürdürülebilir kalkınma için vazgeçilmez bir gerekliliktir. Söz konusu hedefler doğrultusunda tüm ülkeler ve paydaşlar işbirliği içerisinde hareket ederek bu hedeflere yönelik plan ve politikalar uygulamaya koyacaktır.

Küresel Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri yeni Küresel Gündemin amaç ve boyutlarını göstermektedir. İlgili 17 hedef ve bu hedeflere ilişkin BM Kalkınma Programı resmi sitesinde (undp.org) yer alan açıklamaların gerekçelendirme temalı olan bölümleri İngilizceden çevrilerek tablo 3 oluşturulmuştur. 193 ülkenin üzerinde mutabık olduğu 17 hedefin ardında yatan nedenlerin anlaşılabilmesi ve küresel açıdan bir durum tespiti yapılabilmesi için Küresel Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin odaklandığı hususları incelemek gerekmektedir.

Tablo 3. BM Küresel Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve Gerekçeleri

KÜRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ	GEREKÇELER
Hedef 1. Her tür yoksulluğu, nerede olursa olsun sona erdirmek	Dünyada 800 milyondan fazla insan hala günlük 1.25 dolardan daha azı ile hayatını idame ettirmeye çalışmaktadır. Birçok insan hala temel insani ihtiyaçlarını karşılayabilme noktasında sıkıntı yaşamaktadır.
Hedef 2. Açlığı bitirmek, gıda güvenliğini sağlamak, beslenme imkânlarını geliştirmek ve sürdürülebilir tarımı desteklemek	2015 yılında da 2014 yılı gibi yaklaşık 795 milyon insanın yetersiz beslenme sorunu yaşamaktadır. 5 yaşının altında olan 90 milyonun üzerinde çocuk tehlikeli şekilde olması gereken kilo ağırlığının altındadır.
Hedef 3. İnsanların sağlıklı bir yaşam sürmelerini ve herkesin her yaşta refahını sağlamak	Her yıl 6 milyondan fazla çocuk beş yaşına ulaşmadan ölmektedir. Her gün 16.000 çocuk kızamık, tüberküloz gibi hastalıklardan yaşamını yitirmektedir. Yine her gün yüzlerce anne hamileyken veya doğum sırası oluşan komplikasyonlar sonucu ölüyor, kırsal alanda gerçekleşen doğumların yalnızca %56'sına kalifiye profesyoneller katılmaktadır.
Hedef 4. Herkesi kapsayan ve herkese eşit derecede kaliteli eğitim sağlamak ve herkese yaşam boyu eğitim imkânı tanımak	Fakir ailelerin çocukları zengin ailelerin çocuklarına oranla dört kat daha fazla okul hayatından uzak kalmaktadır. Eğitimde kırsal ve kentsel alanlar arası eşitsizlik hala hat safhadadır.
Hedef 5. Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve kadınların ve kız çocuklarının toplumsal konumlarını güçlendirmek	Kadınların tarım harici maaşlı çalışanlar arasındaki oranına bakıldığında 1990 yılında %35 olan oranın %41'e yükseldiği görülmektedir. Ancak bazı bölgelerde erkek ve kadın çalışan oranlamaları arasında çok büyük farklar gözlemlenmektedir. Kadına şiddet ve cinsel istismar, karar mekanizmalarında kadına yer vermeme gibi sorunlar önemli engel teşkil etmektedir.
Hedef 6. Herkes için suya ve sağlıkla erişimi ve suyun ve sağlıkla sürdürülebilir yönetimini garanti altına	Su kıtlığı dünyanın nüfusunun %40'ından fazlasını etkilemektedir. Güvenli su kaynaklarının azalması her kıta için önemli bir sorundur. Artan kuraklık ise durumu daha da kötüye sürüklemektedir.

almak	
Hedef 7. Herkes için erişilebilir, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerji sağlamak	Fosil yakıtlara dayalı küresel ekonomi ve artan sera gazı emisyonu iklim sisteminde keskin değişiklikler meydana getirmektedir. Her kıtada bu durum gözle görülür etkiler meydana getirmektedir. Dünyada yenilenebilir enerjiye olan talep arttığından üretimin önemli miktarda artmasına ihtiyaç vardır.
Hedef 8. Sürdürülebilir ve kapsayıcı ekonomik kalkınmayı sağlamak, tam ve üretici istihdamı ve insan onuruna yakışır işleri sağlamak	Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) göre 2015 yılında 204 milyon üzerinde insan işsizdi. Küresel ekonomi yavaş da olsa gelişmesine rağmen eşitsizlik artmakta ve istihdam sorunu sürmektedir.
Hedef 9. Dayanıklı altyapı inşa etmek, sürdürülebilir ve kapsayıcı sanayileşmeyi ve yeni buluşları teşvik etmek	Teknolojik gelişim ekonomik ve çevresel sorunlara kalıcı çözüm bulmada anahtar bir roldeyken, yeni iş alanları yaratma ve enerji etkinliğini sağlamada da oldukça önemlidir. Sürdürülebilir endüstriler oluşturmak, bilimsel araştırmalara ve inovasyona yatırım yapmak sürdürülebilir kalkınmaya olanak sağlar.
Hedef 10. Ülkelerin içinde ve aralarındaki eşitsizlikleri azaltmak	Toplam küresel gelirin %40'una dünya nüfusunun en zengin %10'u sahip olmaktadır. En yoksul %10 ise yalnızca toplam küresel gelirin %2 ile %7'sini kazanabilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde artan popülasyon da dikkate alındığında gelir eşitsizliği %11 oranında artış göstermiştir.
Hedef 11. Kentleri ve insan yerleşim yerlerini herkesi kucaklayan, güvenli, güçlü ve sürdürülebilir kılmak	Dünya nüfusunun yarısından fazlası kentsel alanlarda yaşamaktadır. 2014 yılındaki veriler dünyada 28 mega-şehirde 453 milyon insanın yaşadığını göstermektedir. Aşırı yoksulluk ise genellikle kentsel alanlarda görülmekte, ulusal ve yerel yönetimler bu alanlarda artan nüfusun önüne geçmekte zorlanmaktadır.
Hedef 12. Sürdürülebilir tüketimi ve üretimi sağlamak	Zehirli atık ve kirletici etkenleri kontrolde tutma yöntemleri ve ortak doğal kaynakların etkili yönetimi ilgili hedefi gerçekleştirebilmede en önemli hususlardır.
Hedef 13. İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele için acil olarak adım atmak	Günümüzde Sera gazı salınımı sürekli artmaktadır ve 1990'da olduğu seviyeden %50 daha fazladır. Depremler, tsunami, tropik kasırgalar ve sel gibi doğal afetler her yıl yüzlerce milyar dolarlık maddi tahribata yol açmaktadır.
Hedef 14. Okyanusları, denizleri ve deniz kaynaklarını sürdürülebilir kalkınma için korumak ve sürdürülebilir şekilde kullanmak	Dünyanın balık rezervlerinin %30 aşırı tüketilmiş ve sürdürülebilir bir verim sağlanabileceği seviyenin altında durumdadır. Okyanuslar insanın ürettiği karbondioksit miktarının yaklaşık %30'unu absorbe etmektedir. Okyanus asitlenmesi sanayi devriminden bu yana %26 artış göstermiştir. Okyanuslarda ortalama her bir kilometrekareye 13.000 plastik çöp bulunmaktadır.
Hedef 15. Karasal ekosistemleri korumak, restore etmek ve sürdürülebilir kullanımını sağlamak, ormanların sürdürülebilir kullanımını sağlamak, çölleşme ile mücadele etmek,	Ormanlar evrenin yüzeyinin %30'unu kaplarken, milyonlarca türe yaşam alanı sağlamakta ve temiz hava ve su için önemli kaynak oluştururken iklim değişikliği ile mücadelede hayati bir öneme sahiptir. Kuraklık ve çölleşme her geçen yıl artmakta 12 milyon hektarlık bir kayıp yaşanmakta ve yoksul toplulukları küresel şekilde etkilemektedir. Bilinen 8,300 hayvan türünden %8'i yok olurken, %22'sinin ise neslinin tükenmesi riski bulunmaktadır.
Hedef 16. Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve herkesi kucaklayan toplumları teşvik etmek, herkesin adalete erişimini sağlamak, her seviyede etkin, hesap verebilir ve kucaklayıcı kurumlar inşa etmek	Güvensizlik ortamı ve yüksek seviyelerde silahlı şiddet bir ülkenin kalkınmasına, ekonomik gelişimi etkileyerek ve topluluklar arasında nesillerce sürebilen uzun süreli kine neden olarak, yıkıcı etkide bulunur. Giderek ayrıran bir dünyada yaşamaktayız ve bazı bölgeler sürekli bir barış, güven ve refah ortamı içerisinde yaşarken diğerleri görünüşe göre sonu gelmez çatışma ve şiddet döngüsünde varlığını sürdürmeye çalışmaktadır.
Hedef 17. Sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklığın uygulama araçlarını güçlendirmek ve küresel ortaklığı yeniden canlandırmak	Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ancak küresel ortaklık ve dayanışma hususlarına yönelik güçlü bir kararlılık ile gerçekleştirilebilir. Gelişmekte olan ülkelere borçlarını yönetmeleri için yardımcı olmak ve az gelişmiş ülkelere de yatırım yapılabilmesini sağlamak sürdürülebilir gelişim ve kalkınmayı başarabilmede hayati önem taşımaktadır.

(Kaynak –undp.org)

Birleşmiş Milletler küresel kalkınma ağı olan BM Kalkınma Programı (UNDP), insanlara bilgi ve deneyim ile daha iyi bir yaşam kurmaları için kaynak ulaştıran ve değişimi savunan bir kuruluştur. UNDP, 177 ülke ve bölgede, çeşitli ortaklar ile birlikte, toplumlara kendi buldukları çözümlerde yardımcı olarak, onların ulusal ve küresel kalkınma çabalarına destek vermektedir (tr.undp.org). Küresel Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve gerekçelerinin yer aldığı tablo 3 incelendiğinde özellikle yoksulluk, yaşanan çevresel sorunlar ve fırsat eşitsizliğinin boyutu dikkat çekmektedir.

Küresel sürdürülebilir kalkınma hedefleri ve hedeflerin gerekçelerine bakıldığında, turizm sektörü girişimsel bir alternatif olması, gelişmiş gelişmemiş ayırt etmeksizin tüm toplumlara gelir ve istihdam sağlayarak yoksulluğu azaltıcı etkide bulunması, çevresel değerler turistik çekicilik olarak değerlendirilebildiğinden karasal ekosistemde çevresel değerlere verilen önemi arttırması bakımından çözüm üretici ve katkı sağlayıcı olarak görülebilir. Ayrıca turizmin, ülkeler arası hoşgörü ortamı oluşturarak evrensel barışa katkı sağlaması, "modernleştirme" etkisi ile insanların temel sosyal haklar açısından eşitliğe karşı talepkâr yaklaşımlarda bulunmasına aracı olması ve "sosyo-ekonomik ve kültürel" etkiler aracılığıyla

ev sahibi toplumlarda hayat kalitesi ve yaşam koşullarının iyileştirmesi nedeniyle küresel sürdürülebilir kalkınmayı destekleyici olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra küresel sürdürülebilirlik hedeflerinin de bulunduğu "güvenli kent" algısının turistin destinasyon tercihinde en önemli karar etkenlerinden biri olduğu bilinmektedir. Bu durum dikkate alındığında turizmin yoğun olarak yaşandığı yerleşim yerlerinde güvenlik hususunda alınan tedbirlerin turizmle anılmayan yerleşim yerlerine göre daha sıkı ve özenli olduğu bir gerçektir.

4.2. Türkiye’de Turizmin Küresel Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine Katkısı ve Uygulamaları

Dünya Bankası’nın Dünya Kalkınma Göstergeleri 2015 raporunda yer alan verilere göre Türkiye’yi ziyaret eden turistlerin gerçekleştirdiği harcamalar 2013 yılında ülkenin gerçekleştirdiği ihracatın %16.6’sını oluşturmaktadır. 2014 yılında turizm gelirlerinin Türkiye’de GSMH içerisindeki payı 4,3 olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca 2015 yılı verilerine turizm gelirlerinin dış ticaret açıklarını kapama oranı göre %49.73’tür (tursab.org). Söz konusu sayısal veriler ışığında Türkiye için turizm sektörünün ülke ekonomisinin sürdürülebilirliği açısından hayati bir önem taşıdığı söylenebilir.

Tablo 4. Uluslararası Turist Varış ve Gelir İstatistikleri

Destinasyonlar	Milyon	2013-2014 Yılları Arasında Turist Varışlarındaki Değişim (%)	2014 Yılı Uluslararası Turizm Gelirleri (Milyar \$)	2013-2014 Yılları Arası Turizm Gelirlerindeki Değişim (%)
1. Fransa	83.7	0,1	55.4	-2.3
2. Amerika	74.8	6,8	177.2	2.5
3. İspanya	65	7,1	65.2	4.2
4. Çin	55.6	-0,1	56.9	9.2
5. İtalya	48.6	1.8	45.5	3.7
6. Türkiye	39.8	5.3	29.5	1.9
7. Almanya	33	4.6	43.3	4.9
8. İngiltere	32.6	5.0	45.3	4.8
9. Rusya	29.8	5.3	11.7	-
10. Meksika	29.1	20.5	16.2	-

(Kaynak –BM Dünya Turizm Örgütü [WTO], 2015 Turizm Raporu)

Tablo 4 incelendiğinde görülmektedir ki Türkiye uluslararası turist varışı ve turizm geliri açısından ilk on ülke arasında yer almaktadır. Türkiye turist varışı açısından her ne kadar altıncı sırada bulunsa da elde ettiği uluslararası turizm geliri açısından ilk sekiz ülkenin oldukça gerisinde yer almaktadır. Dolayısıyla uluslararası turizm gelirlerindeki pozitif değişim düzeyi de sıralamada bulunduğu konum itibarıyla beklenenin altında olarak yorumlanabilir. Bununla birlikte Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2015 yılı yabancı turist başına düşen ortalama harcama 715 dolardır (yigm.kulturturizm.gov.tr). Bu harcama seviyesinin yabancı turist varışlarında Türkiye’de gözlenen rakamlar göz önünde bulundurulduğunda neden yeterli düzeyde olmadığını açıklamaktadır.

2014 yılı istatistiklerine göre Türkiye yurtiçi seyahat pazarına 63,8 milyon kişi katılmaktadır. Yurtiçi seyahat pazarının 55,9 milyonu ülke içinde, 7,9 milyonu da ülke dışına seyahat etmektedir. Tatil amaçlı seyahatlerin 10,7 milyonu yurtiçine, 2,8 milyonu da yurtdışına gerçekleşmektedir. Özetle yurtiçinde seyahat edenlerin nedenlerine bakıldığında % 20’sinin tatil amaçlı, % 5’inin de doğrudan turizm amaçlı olarak hareket ettiği söylenebilir. Turizme katılma amaçlı seyahat oranı yurtdışına gerçekleşen seyahatler için % 65 dolayındadır. 2014 yılı yurtiçi paket tur harcamaları gerçekleşen 2.79 milyon paket tur seyahati için 536 milyon dolarken, 1.35 milyon yurtdışı paket tur için gerçekleşen harcama ise bunun yaklaşık iki katıdır (Akdeniz Turistik İşletmeciler ve Otelciler Birliği [AKTOB], 2015). İç pazara yönelik veriler dikkate alındığında turizmin yurt içerisinde oluşturduğu seyahat hareketliliğinin ülke ekonomisine katkısı da oldukça önemlidir. Bütünleşik hizmetlerin oluşturduğu paket tur ürünlerinden elde edilen gelirler paket turu meydana getiren hizmet aktörlerine, doğrudan ve dolaylı şekilde turizm paydaşlarına ulaşmaktadır. Bu durum ise turizmin ekonomik etki alanının genişliğini yansıtmaktadır.

2014 yılında dünyada seyahat eden turist sayısı 1.1 milyar kişiyi aşarken turist harcamaları ise 1.2 trilyon dolar seviyesindedir. Dünyada turizm sektörü ortalama yüzde 4-7 arasında büyürken, doğa ve macera turizminde yüzde 20-30 arası büyüme gözlemlenmektedir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) ve Macera Turizmi ve Ticaret Birliği (ATTA) verilerine göre doğa türevi turizm hareketlerinin dünyada yarattığı ekonomik hacim 400 milyar dolar civarındadır. George Washington Üniversitesi ve ATTA tarafından hazırlanan Macera Turizmi Gelişim Endeksi’ne göre, Türkiye 163 gelişmekte olan ülke arasında bu segmentte 19’uncu sırada yer almaktadır. İlgili veriler ile seyahat acentaları, STK ve uzmanların notlandırılmasıyla oluşan endekste, sürdürülebilir gelişme stratejisi, güvenlik, sağlık, doğal kaynaklar, kültürel kaynaklar, macera etkinliklerine yönelik kaynaklar (bisiklet, rafting vs.), girişimcilik, insani gelişmişlik, turizm altyapısı ve ülke imajı olmak üzere 10 kritere göre sıralama oluşturulmaktadır (tursab.org).

Tablo 5. BM Kalkınma Programı'nın Türkiye'de Odaklandığı Alanlar

Odak Alanları		
Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Büyüme	Kapsayıcı ve Demokratik Yönetişim	İklim Değişikliği ve Çevre
-Ekonomik büyüme ve rekabet edebilirlik -Yerel ekonomik kalkınma -Sosyal politikalar ve hizmetler	-Hukukun üstünlüğü ve insan hakları -Entegre sınır yönetimi -Kadınların güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği -Duyarlı ve hesap verebilir kurumlar (Kaynak –tr.undp.org)	-Doğal kaynak yönetimi -İklim değişiklikleri ve afetlere dayanıklılık

BM Kalkınma Programı Türkiye'de üç temel alanda gelişme kaydetmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınmada ihtiyaç duyduğu çözümlere yönelik 50 yılı aşkın bir süredir Türkiye'de hükümet, özel sektör, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapmaktadır. BM Kalkınma Programı 1986'dan günümüze ülke genelinde 80'in üzerinde proje uygulamıştır.

Tablo 6. BM Kalkınma Programı'nın Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Büyüme Odağı Kapsamında Türkiye'de Uyguladığı Projeler

Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Büyüme
Projeler
Kış Turizmi Koridoru Projesine Uygulama Desteği
Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Kullanılması ve Enerji Verimliliğinin Arttırılması
Organik Tarım Kümesi
GAP Bölgesi İçin Rekabet Gündemi
Organik Tarım Küme Projesi
GAP Bölgesinde Kadının Güçlendirilmesinde Yenilikler
Güney-Güney İşbirliği ve Yükselen Donör Roller Arasında Köprü Oluşturmak: Türkiye'nin Uluslararası Kalkınma İşbirliğine Katılımını Güçlendirmek
Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile bölgesel rekabet edebilirlik operasyonel programı kapsamında proje tekliflerinin geliştirilmesine yönelik teknik işbirliği projesi
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na Uygulama Desteği -Diyarbakır Batman Siirt Kalkınma Projesi
Hayalleri Gerçeğe Dönüştürmek: Türkiye'deki Engellilerin Güçlendirilmesi
Ardahan-Kars-Artvin Kalkınma Projesi
Türkiye'de Gençler Arasında Finansal Bilincin Arttırılması
Gelecek Turizmde Turizm Destek Fonu
Sürdürülebilir Toplum Temelli Turizm Alanında Kapasite Geliştirme
Türkiye'de E-Yönetişimin Gelişimi için Gençlerin Etkin Kılınması
Sanayide Enerji Verimliliğinin Arttırılması
Türkiye'de Binalarda Enerji Verimliliğinin Arttırılması
BM Engelli Haklarına İlişkin Sözleşmesi'nin Türkiye'de Uygulanma ve İzlenmesine Destek
Uluslararası Girişimcilik Merkezi
İnternetle Hayat Kolay
I Can Manage my Future Now II (Girişimcilere Kredi Desteği)
Enerji Verimli Ürünlerin Piyasa Dönüşümü
Türkiye'deki KOBİ'lerde Enerji Verimli Motorların Teşvik Edilmesi
Etkin Kentsel Atık Yönetimi
Suriye Krizinin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki Etkilerinin Azaltılması
Toplam Faktör Verimliliğinin Arttırılmasına Yönelik Politika Çerçevesi Geliştirilmesi

(Kaynak-tr.undp.org)

Tablo 6 incelendiğinde BM Kalkınma Programı'nın kapsayıcı ve sürdürülebilir gelişme kapsamında turizmle direkt ilgili Kış Turizmi Koridoru Projesine Uygulama Desteği, Gelecek Turizmde Destek Fonu, Sürdürülebilir Toplum Temelli Turizm Alanında Kapasite Geliştirme başlıklı projeler uygulamaktadır. Söz konusu projeler birkaç ilde ve birkaç farklı alt alanda gerçekleştirilebilmektedir. Örneğin, Gelecek Turizmde Sürdürülebilir Destek Fonu kapsamında ipekböcekçiliği zanaatını canlandırma, yöresel yemek kültürüne yönelik restoranları geliştirme vb. konularda da çalışmalar yürütülmektedir. BM Kalkınma programı özellikle turizme ilişkin projelerinde kadın girişimcileri ve kadın istihdamını desteklemektedir. Dolayısıyla bu tutum, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının toplumdaki konumunun güçlendirilmesi açısından turizmi sektörünü de sürecin içerisine dâhil ederek sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamaktadır.

Tablo 7. BM Kalkınma Programı'nın Kapsayıcı Demokratik Yönetişim, İklim Değişikliği-Çevre ve Diğer Odaklara İlişkin Uyguladığı Projeler

Kapsayıcı ve Demokratik Yönetişim Projeler	İklim Değişikliği ve Çevre Projeler	Diğer Projeler
Türkiye'de Sivil Gözetimin Geliştirilmesi	Ormanların Su Kullanımı Bağlamında Sürdürülebilir Orman Yönetimi Uygulamaları için Orman Genel Müdürlüğü'nün Kapasitesinin Geliştirilmesi	Şanlıurfa Sanayiinin Yeniden Yapılandırılması Projesi
Dışişleri Bakanlığının Hizmet Sunumunun Etkinliğinin Arttırılması Amacıyla E-Konsolosluk Sisteminin Kurumsallaştırılması ve Yaygın Kullanımı Projesi	Bölgesel Su Ortaklığı Girişimi: "Her Damla Değer Katar"	Yerel Yönetim Reformu Uygulamasının Devamına Destek Projesi
Birleşmiş Milletler Kadınların İnsan Haklarının Geliştirilmesi Ortak Programı	Türkiye'de Yüksek Koruma Değerine Sahip Akdeniz Ormanlarının Entegre Yönetimi Projesi	Doğu Anadolu Turizm Geliştirme Projesi
Kamu Denetçiliği Kurumu'nun Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi	Türkiye Tarafından Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) Kapsamında Sunulacak İlk İki Yıllık Raporun (FBR) Hazırlanmasına Destek Projesi	Küre Dağları Milli Parkı
-	Kalıcı Organik Kirleticilerin Kalıntılarının Ortadan Kaldırılması ve Kalıcı Organik Kirleticilerin Salımlarının Azaltılması	İnsani Gelişme Diyaloğu
-	-	Habitat İçin Gençlik
-	-	Hayat Artı
-	-	Yerel Yönetim Reformu Programı

Tablo 7 incelendiğinde BM Kalkınma Programı'nın iklim değişikliği, çevre ve diğer odaklara yönelik uyguladığı projeler arasında turizmle direkt ilişkili olan yalnızca bir proje olduğu görülmektedir. Bu durum BM Kalkınma Programı'nın kalkınmada turizmin yapıcı çevresel yapılanma ve sektörel etki kapsamının genişliği açısından önemini yeterince kavramadığı şeklinde yorumlanabilir.

5. Sonuç ve Öneriler

BM Küresel Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri göz önünde bulundurulduğunda yoksulluk, çevresel sürdürülebilirlik, istihdam yaratmaya duyulan ihtiyaç, kadınların toplumsal konumunu güçlendirme, etki bakımından kapsamlı ekonomik kalkınma, alt yapı gelişimi, toplumlar arası eşitsizlikleri ortadan kaldırarak barış ortamı oluşturma gibi hususlara ağırlık verildiği görülmektedir. Turizm hizmet sektörü olarak çok boyutlu yapısı sayesinde gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun tüm toplumlara ekonomik açıdan kazan-kazan durumu yaratabilmektedir. Bu doğrultuda kültürel özgünlükler, tarihi ve doğal değerler turizm kapsamında kullanılan önemli kaynaklardır. Dolayısıyla hem maddi kaynak oluşturma bakımından hem de manevi ve doğal değerleri yücelterek korumaya teşvik etmesi bakımından turizm sektörü sürdürülebilir kalkınma süreçlerine destek olan bir sektördür. Turizm öyle bir sektördür ki, çevreye ve toplumlar arası eşitsizliğe duyulan hassasiyet açısından değerlendirildiğinde özellikle doğayı geliştirmeye ve doğa ile iç içe olmaya dayanan ekolojik turizmden az gelişmiş toplumlarda gönüllü faaliyetlere katılmaya kadar dayanan alternatif sürdürülebilir turizm türü olan gönüllü turizmine kadar birçok alanda gerçekleşebilmektedir.

Günümüzde alternatif ve sürdürülebilir olarak nitelendirilebilecek turizm temalarına ilişkin gerçekleşen talep giderek arttığından bu kapsamdaki ürünlere yönelik pazar da büyümektedir. Bu nedenle sürdürülebilirlik konseptli turizm pazarının büyümesi sektörde sürdürülebilirliğe ilişkin ürünlerin öneminin artmasını sağlamaktadır. Özellikle Türkiye turizmi için alternatif ürün olarak değerlendirilebilecek ve sektöre can verebilecek söz konusu pazarlara yönelik projeler geliştirilmeli ve var olan ürünlere yönelik tanıtım çalışmaları yapılmalıdır. Ayrıca ilgili pazarlara ilişkin yerel girişimciler hem maddi açıdan hem de eğitim açısından desteklenmelidir. Turizm bir kalkınma biçimidir. Dolayısıyla turizmin sürdürülebilirliği aynı zamanda kalkınmanın sürdürülebilirliğidir.

Türkiye turizmi yarattığı gelir açısından kişi başına düşen gayri safi milli hasılaya, ihracat hacmine ve dış ticaret açıklarını kapamaya sağladığı katkı bakımından ülke ekonomisinin en önemli dayanaklarından biridir. Türkiye ekonomisi ve turizmi açısından yurt dışı pazara verilen önem bilinmektedir. Ancak yurt içi pazar da oluşturduğu gelir bakımından dikkat çekmektedir. Dahası, ülke vatandaşlarının vatanının doğal, kültürel ve tarihi varlıklarını deneyimlemesi "milli benliğin" tazelenmesi bakımından gereklidir. Bu durumun oluşması sürdürülebilir kalkınmanın insani boyutuna katkı sağlayacaktır.

Küresel sürdürülebilir kalkınmada turizmin katkısının en önemli dayanaklarından biri de küresel anlamda yarattığı istihdamın boyutudur. Ayrıca turizm sektörünün doğası ve dinamikleri değerlendirildiğinde kadın istihdamını önemseyen ve belirli departmanlarda özellikle kadın istihdamını ön

planda tutan bir sektör olduğu bilinmektedir. Ancak, yine de ülkeler bazında turizm işletmelerinde kadın istihdamını özendirici, teşvik edici adımlar atılmalıdır.

İnsanların kitlesel olarak yer değiştirmesi turizmin “küresel” bir olgu oluşuna vurgu yapmaktadır. Turizm yaşattığı kültürler arası etkileşimler sayesinde ön yargıları aşarak kültürler arası hoşgörü ortamına katkıda bulunmakta ve evrensel barışı desteklemektedir. Türkiye açısından bu durum değerlendirildiğinde ülkeyi ziyaret eden her yabancı turist ülke imajını daha da pozitif bir seviyeye çıkarmak için bir fırsat olarak görülmelidir.

Turizm, gerçekleştiği destinasyonlarda alt yapısal gelişimle birlikte yatırım ortamının iyileşmesini de beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla tüm dünya ülkeleri bunun bilincinde olarak turizmi kalkınmada bir araç olarak kullanmaktadır. Tüm bu aşamalarda turizm yapılanmasını planlı bir şekilde gerçekleştirmek ve enerji kullanımında yenilikçi ve yeşil uygulamalara şans tanımak gerekmektedir. Küresel olarak turizm sektöründe “yeşil” enerji uygulamaları desteklenmeye devam edilmeli ve ödüllendirme yöntemiyle sektörel teşvikler sürdürülmeli ve geliştirilmelidir.

BM Kalkınma Programı’nın Türkiye’de uyguladığı projelere bakıldığında turizm ile direkt ilişkili projelerin yeterli sayıda olmadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra sürdürülebilir kalkınmayı amaç edinmiş bir kuruluştan özellikle çevre ile direkt ve pozitif etkileşimde olan alternatif turizm türlerine ilişkin projeler beklenmektedir. Bu doğrultuda geliştirilecek projeler “yeşil turizm” kapsamlı doğal alanların korunup geliştirilmesini turizmle birlikte sağlayabilecek şekilde olmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKTOB, Akdeniz Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği, (2015). Yurtiçi Seyahat Pazarı Araştırması 2014, *AKTOB Araştırma Birimi Yayınları*, 2015, s. 78.
- BAHAR, O., BOZKURT K., (2010). “Gelişmekte Olan Ülkelerde Turizm-Ekonomik Büyüme İlişkisi: Dinamik Panel Veri Analizi”, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 21(2), s. 255-265.
- BAĞDAT, B. (2007). *Yeni Ekonomi ve Yeni Ekonominin Temeli Olan İnternetin Konaklama İşletmeleri Üzerindeki Etkisi ve Bodrum Yöresi’nde Bir Uygulama*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BAZYAR, A. (2014). “Social Sustainable Development and Economic Transformation”, *OIDA International Journal of Sustainable Development*, 7(5), s. 40-50.
- BEBBINGTON, J. (2000). “Sustainable Development: A review of the international development, business and accounting literature”, *Aberdeen Papers in Accountancy, Finance & Management*, Working paper.
- BODOSCA, S., DIACONESCU, M. D. (2015). “Tourism Development After the Implementation of Sustainable Strategies in Neamt County”, *Procedia*, 188, s. 230-236.
- BULİN, D., CĂLĂREȚU, B. (2012). “Sustainable Development Through Sustainable Tourism-A Conceptual Note”, *Quality-Access To Success*, 13, s. 58-65.
- ÇAKILCIOĞLU, M. (2013). “Turizm Odaklı Sürdürülebilir Kalkınma İçin Bir Yöntem Önerisi”, *Tasarım+Kuram*, 9(16), s. 27-42.
- DÜNYA ÇEVRE VE KALKINMA KOMİSYONU, WCED (1987). *Our Common Future: The Brundland Report*, New York: Oxford University Press.
- GLĂVAN V., (2003). *Rural Tourism, Agri-Tourism, Sustainable Tourism, Ecotourism*, Bucharest: Economic Publishing House.
- HARDY, A., BEETON, J.S.B., ve PEARSON, L. (2002). “Sustainable Tourism: An Overview of the Concept and its Position to Relation Conceptualisations of Tourism”, *Journal of Sustainable Tourism*, 10(6), s. 475-496.
- MİRSANJARI, M. MEHRDAD, (2012). “Importance of Environmental Ecotourism Planning For Sustainable Development”, *OIDA International Journal of Sustainable Development*, 4(2), s. 85-92.
- MUHANNA, E., (2006). “Sustainable Tourism Development and Environmental Management for Developing Countries”, *Problems and Perspectives in Management*, 4(2), s. 14-30.
- LEW, A. A., HALL, C. M. (1998). *The Geography of Sustainable Tourism: Lessons and Prospects*. İçinde C. M. Hall ve A. A. Lew (Ed.), *Sustainable Tourism: A Geographical Perspective*, Harlow: Longman.
- LONG, H. PHAM, (2012). “Tourism Impacts and Support for Tourism Development in Ha Long Bay, Vietnam: An Examination of Residents’ Perceptions”, *Asian Social Science*, 8(8), s. 28-39.
- PFORR, C. (2010). “Concepts of Sustainable Development, Sustainable Tourism Tourism and Ecotourism: Definitions”, *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 1(1), s. 68-71..
- PLESSIS, D. Cristina (1999). “Sustainable Development Demands Dialogue Between Developed and Developing Worlds”, *Building Research & Information*, 27(6), s. 378-389.
- STECK, B., (1999). *Sustainable Tourism as a Development Option, Practical Guide for Local Planners, Developers and Decision Makers*, Second Edition, Federal Ministry for Economic Co-operation and Development, Eschborn: TZ Verlagsgesellschaft mbH.
- ÖZMEHMET, E., (2012). “Dünyada ve Türkiye’de Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları”, *Journal of Yaşar University*, 3(12), s. 1-23.
- YAVUZ, E., ZİĞİNDERE, Y. Ö. (2000). “Sürdürülebilir Kalkınmanın Turizme Etkisi”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(4), s. 322-336.
- Wall, G. (1997). “Is Ecotourism Sustainable?”, *Environmental Management*, 21(4), s. 483-491.
- BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇEVRE PROGRAMI, UNEP, (2005). Making Tourism More Sustainable: A Guide for Policy Makers, <http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/DTIx0592xPA-TourismPolicyEN.pdf> Erişim Tarihi: 17.03.2016.
- BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇEVRE PROGRAMI, UNEP., (2010). Green Economy: Developing Countries Success Stories, UNEP.
- BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DÜNYA TURİZM ÖRGÜTÜ, UNWTO. (2015). *UNWTO Tourism Highlights 2015 Edition*.
- BİRLEŞMİŞ MİLLETLER EĞİTİM BİLİM VE KÜLTÜR ÖRGÜTÜ, UNESCO, (2006). *Tourism, Culture and Sustainable Development*, Nimes: Société Édition Provence.
- BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KALKINMA PROGRAMI, UNDP, Learn More About Sustainable Development Goals, <http://www.undp.org/content/undp/en/home/sdgoverview/post-2015-development-agenda/goal-1.html> Erişim Tarihi: 18.01.2016.
- BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KALKINMA PROGRAMI, UNDP Türkiye, <http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/ourwork/overview.html> Erişim Tarihi: 21.01.2016.
- BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KALKINMA PROGRAMI, UNDP, Ne Yapıyoruz?, Projeler, http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/operations/projects/environment_and_energy/ Erişim Tarihi: 17.02.2016.
- T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YATIRIM VE İŞLETMELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2015). Turizm Gelir, Gider ve Ortalama Harcama, Turizm İstatistikleri, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,72942/turizm-gelir-gider-ve-ortalama-harcama.html> Erişim Tarihi: 28.03.2016.
- TÜRKİYE SEYAHAT ACENTALARI BİRLİĞİ (TÜRSAB), (2014). Doğa ve Macera Turizmi Raporu, http://www.tursab.org.tr/dosya/12897/tursab-dogamaceraturizmi128955073669_12897_5119416.pdf Erişim Tarihi: 02.03.2016.
- TÜRKİYE SEYAHAT ACENTALARI BİRLİĞİ (TÜRSAB), (2015). Turizmin Ekonomideki Yeri, http://www.tursab.org.tr/tr/turizm-verileri/istatistikler/turizm-ekonomideki-yeri/dis-ticaret-aciklarini-kapatmada-payi_916.html Erişim Tarihi: 02.03.2016.